

Richard Beauchamp´i edu saladused.

Richard Beauchamp on tuntud ameerika koertekasvataja ning tõukohtunik ja ajakirja "KENNEL REVIEW" looja. Ta on mitmete raamatute autor, milles on juttu koerte aretusest ja ta on selles vallas autoriteet. Richard Beauchamp omab suuri teadmisi ja on aretuses andekas, ta on kirjutanud palju raamatuid erinevatest tõugudest. Selles artiklis avaldame tema mõttet aretusse puutuvast, näitustest ja üldiselt tõukoertest.

Kuidas saada edukaks kasvatajaks-aretajaks ja täiustada tõugu?

Praegu me puutume üha enam ja enam kokku probleemiga, et tõud muutuvad, tüübid muutuvad. Just nimelt muutuvad, mitte ei täiustu. Milles on vahe? Võtame ühe näite. Inimene ostab mantli ja viib selle rätsepa juurde, et käised tehtaks lühemaks, et mantel istuks paremini. See on protsess, täiustamine. Aga kui te soovite juba mantlist teha jakki või smokingit- need on muutused. Sellest peaks aru saama. Me soovime väga, et meie tõud saaksid paremaks, kuid me ju ei taha, et nad muutuksid. Ma arvan, et meie probleemid saavad alguse sealte, et me anname oma tshempionile andeks B10 ja B15 (hammaste) puudumise selle nimel, et saaksime enneolematu koera, kes lummaks inimesi. Tavakohtunikud ei näe mitte just alati, mis on tõus jaoks hea ja mis mitte. Ainuke, kes võiks kaitsta tõugu on kogemustega inimene, selekteerija.

Millest alustab edukas kennel:

1. Oma kasvataja kogemustest.

Kogemused ja teadmised on edu pant. Hakata aretama mitte tundes tõugu- see on kuritegu. Mis tähendab "tunda tõugu"? Teada ja tunda standardit ja sellest aru saada, teada kõike ajaloost ja arengust tänase päevani välja ning lõpuks tuleks formuleerida oma sihid ja tulevikuplaanid aretuses-kasvatuses. Tavaliselt peab selleks olema kaks kuni kolm aastat tugevalt nõ. tõu sees: käima näitustel, jälgima katalooge, rääkima tuntud ja edukate aretajate-kasvatajatega, püüdma aru saada, mis on nende edukuse põhjus. See kogemus on hindamatu. Samuti peab teadma aretuse põhitõdesid, geneetikat. Ja alles siis tuleks alustada oma aretusega.

Kõige parem on alustada kutsikast, mitte juhuslikult ostetud vaid kenneli alusemana ostetud. Kahjuks juhtub nii harva. Tavaliselt inimesed kõigepealt ostavad kutsika ja alles siis hakkavad huvituma näitustest ja aretusest. Hea, kui nad on võimelised õppima. Nad saavad aru, et ei ole vaja paaritada mõtetult, vaid muretsevad endale uue koera, et sellega oma sihikindlat aretustööd hakata edasi arendama. Teisel juhul lihtsalt paaritatakse oma lemmikut kohaliku kena naabrikoeraga. See on aretus vastavalt võimalustele.

2. Tuntud koertest.

Põhihäda on see, et inimesed aretavad seda, mida omavad ja jätavad endale selle, mis nad (aretuse tulemusena) saavad ehk siis järglase. Varem tegelesid aretusega vaid suured kennelid, professionaalid. Nüüd aga on järjest enam selliseid, kellel on paar koera, kes elavad peres. Ma pole nende vastu, ei, üldsegi mitte. Kogu lugu on lihtsalt professionaalsuses ja teemale lähenemises. Praegu on maailmas väga palju selliseid kenneleid, mis annavad vaid ühe pesakonna järglasi aastas, isegi harvem, kuid seejuures saavad väga tugevaid ja suurepäraseid järglasi. Nad on võidukad kõige tugevamatel näitustel ja mis kõige tähtsam – nad saavad väga headeks tõu jätkajateks. See kõik on võimalik, kui kasvataja hindab oma koeri õigesti ning on nõus loobuma kehvemast, et saaks omada parimat. Probleem on selles, et inimesed hindavad endaga koos elavaid koeri teistmoodi st. nagu sõber (sellist lähenemist pole aga suurtes profi-kennelites). Koerast saab pereliige, teil on raske temast loobuda ja kindlasti ka paaritamata jätta, ükskõik milline ta ka oleks. Te raiskate aega ja raha keskmise (mitte kõige paremate tõuomadustega) koera peale, süüdistate kohtunikke oma ebaedus, selle asemel, et muretseda väärtuslik koer ja teha temaga aretustööd.

Jätke meelde: kui te tahate tõesti omada edukat kennelit, peate omama tõesti tugevaid argumente, et koera paaritada. Tinglikult öeldes ta peab olema tõesti ainulaadne.

Kõige rohkem levinud eksiarvamus on, et emase tase pole tähtis, peamine on isase väärtuslikkus. Nii see aga pole. Emane- see on kenneli alus ja üksnes suurepärase ja väärtusliku (nii välimik kui sugupuu) aretusemasega võite te saada tugeva kauni järglaste kogukonna. Tugeva isase taga peab kindlasti olema eelkõige tugevate ja suurepärase emaste liin, kes ei omaks tõsiseid puudusi. See on väga vajalik. Mina soovitlan alati kasutada isast, kes on tugeva emase järglane tuntud kasvatajateilt. Ma olen alati arvanud, et emane annab järglastele 75% kvaliteedist. Ja see pole mitte ainult geneetiline pärand. Poegade kandmine, esimesed kuud peale poegimist, emase füüsiline ja emotsionaalne seisund, tema tervis ja iseloom – kõik see avaldab kutsikatele mõju. Omades õiget suurepärast emast on teil võimalus saada hoopis rohkem isaseid, et neist oma emasele valik teha.

Kes on üldse "aretusemane"?

Aretusemane on emane, kes on õige kehaehitusega tugev koer, suurepärase luustikuga, õigete nurkdega, õige liikumisega. Peale selle peaks see koer omama suurepärast sugupuud ja olema tugevate emaste järglane. **Emane- see on aretuse alus.** Omades kaht või kolme kõrgeklassilist emast, võite saada kõik. Mitte alati ei saa superstiilne ja elegantne emane parimaks aretusemaseks. Tihtipeale osutuvad paremateks natuke lihtsamad ja mehelikuma tüübiga emased. Tihtipeale ei tulegi kõige paremaid kutsikaid kahest näitusekoerast. Sest see, mis sobib show´ks pole nii hea aretuseks. Sealjuures suurepärane, tugev, õige, suurepärase sugupuuga emane võib anda ühtlasi tugevaid kutsikaid pea iga isasega. Muidugi- aretusemane ei tohiks omada nähtavaid puudusi välimikus. Võimalik, et teil õnnestub need kaotada õigesti tehtud paaride valikuga, kuid puudused ei kao jäljetult. Need jäävad geenidesse, ja mina ei hakkaks sellist koera aretuses kasutama, sest milleks mulle probleemid?

Kogemustega kasvataja märkab kohe õiget tugevat emast ning sooviks seda osta. Selline emane võib kohe tuua ta kennelile edu ning teha ta kuulsaks. Tõugu hindav kohtunik valib reeglina just sellise koera ringis võitjaks.

Kes on "aretusisane"?

Aretusisane on isane, kes suudab anda tõu arengu jaoks positiivseid tulemusi. Just järglaste kvaliteet näitab, kas isane osutub aretuisaseks või ei. Kõikvõimalikud võidud ja BEST´i head tulemused ei aita isasel saada suurepäraseks aretuisaseks. Kuid muidugi, see tõstab kõrgele tema võimalused saada märgatuks ja kasutatavaks. **Üks kõige suuremaid vigu, mida üks kasvataja võib teha, on ajada sassi, kes on näitusekoer ja kes aretuisisane. Need omadused (näituste võitja ja aretuisisane) võivad olla küll ühes koeras, kuid mitte alati.**

Hoolimatus aretusemaste valikul on otsene tee alla. Mina ehitan kogu aretuse väärtuslikele emastele. Ma püüan aina rohkem korjata suurepäraseid emaseid oma koerte sugupuusse. **Ma teen harva inbriidingut tugevatele isastele, ainult tugevatele emastele. Ma kasutan tugevate emaste poegi ja sellega toon nende verd sugupuudesse sisse.** Iialgi ei muretse ma nii isaste pärast. Andke mulle suurepärase tugeva emase poeg ja ma hakknan teda kasutama. Mitte alati pole näituse-emane ja aretusemane üks ja seesama. Näituse-emast on eelkõige vaja näidata näitustel. Tema tähtsus on juba eelkõige selles, et inimesed näeksid, milline peab olema see õige ja ilus tõu näide. Tema aretuses kasutamine pole tihtipeale võimalik juba seoses näitustega. Kuid kui mul on võimalik selline emane paaritada, siis ma kindlasti teen seda. Sest alati on huvitav teada, mida ta edasi annab. Kuigi võib ka juhtuda, et temast ei saakski nii suurepärast järglaste andjat kui just show-koera.

Kes on "aretusisane"?

Aretusisane on isane, kes suudab anda tõu arengu jaoks positiivseid tulemusi. Just järglaste kvaliteet näitab, kas isane osutub aretuisaseks või ei. Kõikvõimalikud võidud ja BEST´i head tulemused ei aita isasel saada suurepäraseks aretuisaseks. Kuid muidugi, see tõstab kõrgele tema võimalused saada märgatuks ja kasutatavaks. **Üks kõige suuremaid vigu, mida üks kasvataja võib teha, on ajada sassi, kes on näitusekoer ja kes aretuisisane. Need omadused (näituste võitja ja aretuisisane) võivad olla küll ühes koeras, kuid mitte alati.**

Nii nagu emasegi puhul, nii peab ka isase puhul olema väga hea põhjus, et teda aretuses kasutada. Kuigi see on teie isane ja/või ta on mõne kuulsa isase vend, pole see veel põhjus teda aretuses kasutada. Aretusisane peab omama tõule vastavat välimikku, üldmuljet. Ta peab olema efektne, kuid oma tõule tüüpiline, omama tõule vastavat liikumist külgsaates, mis tähendab kindlalt hea luustikku ja muskulatuuri. Väikesed kõrvalekalded ees ja tagaliikumisel võib andeks anda. Mulle meeldib, kui isasel on ilus pea. Kuid samas, kui ma hakkaks vaatama vaid üht ja unustaks muu, siis see oleks häving tõule. Kaunis pea ei tee veel koera täiuslikuks, selleks on vaja enamat.

Peale kõigi nende omaduste peaks aretuisisane omama suurepärast sugupuud ning olema tugeva kõrgeklassilise emase järglane. Ta peaks hästi sobima teie aretusse ja ei tohiks omada puudusi, mis viiks teie aretust alla, ta ei tohiks rikkuda kõike seda, mida te olete juba saavutanud. Samuti peaks tal olema omadusi, mida te tahaksite näha tema järglastes. Ainult see saab olla põhjuseks, et te teda kasutate. Selleks, et teha õiget valikut, peaks kasvataja- aretaja omama peale teadmiste ka intuitsiooni.

Aretuisase reklaam.

Isiklik aretuisisane ja probleemid seoses sellega.

Tihtipeale arvatakse, et aretuisast on kergem pidada kui aretusemast. See on igati väär arusaam. Üldiselt pole aretuisisase hoidmine ja omamine kerge ülesanne. Paljud inimesed arvavad sellist koera ostes, et saavad hakkama väheste kuludega. Et nad paaritavad emase, saavad kutsika, siis müüvad kutsika või saavad raha paarituse eest ja näed, kus puhas kasum! Kuid kahjuks pole kõik nii lihtne ja sellised unistajad põruvad oma äriga juba esimeste kuudega. Olla aretuisisase omanik on äärmiselt tasumatu (mitte tänuväärne!) töö. Kujutage ette helistamisi uskamatultel kellaagadale, meeletud sõidud siia-sinna, ei näe!, peab emase just siis ja sellel ajal paaritama jne. Alailma võerad inimesed ja koerad teie majapidamises ja seda mingi 300 dollari eest! Sulle tundub, et selle eest peaks makstama 3000 dollarit! Ja siis saate te veel teada, et kõik vead, mis kutsikatel on, pärinevad teie isaselt, aga head küljed... no otse loomulikult emaselt.

Olge selleks valmis ja mõelge enne tuhat korda kui võtate endale aretuisisase!

Psühholoogiline pressing

Lisaks esineb veel üks tõsine probleem, mis nõuab palju teie aega ja ka jõudu: "tõutundjate" poolne teie isase omaduste arutamine. On teatud hulk inimesi, ja neid on palju, kes päevast päeva kritiseerivad teisi, loomulikult nägemata enda puudusi. Mina nimetan selliseid **DRAAKONITEKS**. Nad testivad iga tõukoera omanikku nn. viie surmapatuga ja mitte igal omanikul ei ole jõudu, et selle kõigega hakkama saada.

Esimene test:

See on orienteeritud teie koera "mehelikule võimekusele". Näiteks lasevad nad liikvele kuulujutu, et teie isane on steriilne ja jätab emased tühjaks. See fakt, et isane on vaid 10 kuud vana ja võimalik, et ta on paaritanud vaid ühte emast pole neile tähtis. Aga draakoneid ei peata ka see, kui kutsikad hakkavad sündima.

Teine test:

"Ta ei anna midagi, peale...." . Edasi kirjeldatakse mõningaid tõsiseid puudusi. Ja loomulikult, draakonid teavad juba ette, et midagi sellist kindlasti juhtub. Emaste kvaliteeti ja nende juba eelnevalt sündinud järglasi ei pandagi tähele. Draakonid lähevad järgmise, kolmanda testi juurde.

Kolmas test:

Kõikide kiuste saab teie isase järglane tshempioniks. Draakonite juhtlauseks saab järgnev: *"Oh, niisugustel näitustel osalemine teeb igaühe tshempioniks!"* või et *"See händler teeb tshempioniks ükskõik millise koera!"*.

Siis järgneb neljas test:

Peale seda, kui teie koera järglastest kahekümmnes on saanud tshempioniitiitli, öeldakse: "Ta ju paaritas nii suure hulga emaseid ära... siin ei ole midagi imestada, et mõningad tshempioniteks ikka ka said!"

Peale seda testitakse teid viiendat korda.

Kui teie järglane võidab BIG või BEST´i, siis isegi see ei suuda draakoneid veenda teie aretuisisase heades omadustes. Te kuulete vaid: *" Selliste tutvuste ja kuulsusega pole võimalik mitte võita"*.

Ükskõik kui väga heade omadustega teie aretuisisane ka poleks, ikkagi kritiseeritakse teid pidevalt. Mõtetu on selliseid inimesi ümber veenda. Kõik hea ja suursugune tekitab neis ärrituvust. Nad kasutavad pigem keskmiselt head isast kui teie oma. Ärge raisake selliste draakonite peale oma aega. Alati leidub aktiivseid inimesi, kes tahavad midagi saavutada ning näevad teie aretuisisase häid külgi ja oskavad neid hinnata. Häid sõnu võite te draakonite suust kuulida äärmisel juhul vaid peale isase surma. Ja siis toovad nad teieni oma kaastundeavaldused ja imetlused. Ja need saavad olema just need samad inimesed, kes siis, kui isane elas, suutsid teid tirida läbi põrgu ning nende viie testi. Kui te suudate kõike seda taluda ja läbida tuleviikus need katsed, soovin ma teile vaid edu.

Kuidas teha aretuisisane kuulsaks.

Muidugi, eelkõige tuleb talle anda võimalus paaritada. Proovida teda kasutada liinarietuses, crossingus ja inbreedingus, et näha mida ta annab. On suurepärane, kui te suudate talle leida kvaliteetseid suurepäraseid emaseid- suurepärase välimiku ja sugupuuga. Seejärel saate hakata näitama, mida annab teie isane järglastele.

Esimene, mida mina tahan näidata, on kutsikate fotod. Panen reklaami isasest ja kutsikatest spets-väljaannetesse ning näitan ka, milliste emastega on need kutsikad saanud. Need, kes aru saavad, ütlevad et näe! kui ilusad kutsikad ja nad on saadud emasest, kes on sarnase sugupuuga nagu meie emane!

Teine hea moodus, kuidas saada häid paarilisi, on suurepärasele ja tituleeritud emastele teha eriti soodsaid paaritustingimusi.Teile on tähtis paaritada oma isast suurepärase emastega või vähemalt tshempionitega, seepärast oleks mõttekas tulla selliste emaste omanikele vastu.

Kolmas moodus on rent. See on selleks, et ka kaugemad maad saaksid teie isast kasutada. Ma kuulen väga tihti inimesi rääkivat, et tahaksid teatud isasega paaritada, kuid transportimise kulud on liiga suured. See üllatab mind! Mina arvan, et kui on olemas isane, kes võiks kõige rohkem sobida emasega, on see suur võit, õnn. Kui selline isane elaks ükskõik kus maailma otsas, ma leiaksin kindlasti võimaluse, et sinna sõita. **Mina isiklikult paaritaks oma emast pigem üks kord elus, kuid sellise isasegaga, kes sobib ja meeldib, kui et kuus korda ,aga sellega kes lähedal ja odavam!**

Neljas võimalus.

Esinege võimalikult palju omasega näitustel. Olgu teie näitustel temaga suhtlemiseks võimalikult palju võimalusi. Las kasvõi draakonid hakkavad teid pärast teie näitustel a´la me nägime teda oma silmadega... te uskuge mind- nad räägivad veel rohkem, kui nad teda ei näe. Ma isiklikult arvan, et see peaks aitama mingilgi määral teie suuda võitu kuulujuttudest. Muidugi- juhul, kui ma teaksin kindlasti, et antud inimesed on kurjad ja vastutustundetud, siis ma mingil juhul ei hakkaks neile näitama isast, sest ma ei taha et nad teda kasutaksid.

Kapitalimahutused

Aretuisisase omamine on väga kallis ettevõtmine. Näitusemaksud, näitustele ja paaritama sõidud, reklaam, emaste leidmine temaga paaritamiseks, peale järglaste ost (kes halvimal juhul muidu võivad kaduda), nende kutsikate reklaam ja isegi järglaste viimine teatud tasemeni kui see on vajalik...

Nii et kui lüüa kokku kõik summad, siis paaritusmaksudest ei piisa, et see kõik kinni maksta. Kui tuleb veel juttu väga laialt kasutatud isasest, suure hulga tshempionidest järglastega, siis suure tõenäosusega olid teie aretuisisase emastele omanik suured kulutused. Tõeline kasvataja- aretaja ostab/jätab alati parima pesakonna järglase pigem endale kui müüb selle juhuslikule ostjale. Oi, kui palju ma kulutasin raha selliste kutsikate peale, kes ei täitnud kasvades mu lootusi ja ma andsin nad ära perelemmikuteks.

Muide- ma arvan, et paaritusmaks peaks olema erinev noorte, alles aretusse tulnud isate eest ja juba läbiproovitud tugevaid ja ühtlasi järglasi andvate aretuisisaste eest.

Veelkord tuletan meelde, et aretuisisane ei ole alati suurepärane näitusekoer. Tema kvaliteeti ei määra võidetud näituste hulk, vaid suurepärase, kõrgekvaliteediliste ühtlaste järglaste- tshempionite olemasolu. Nii et see pole nende omanikele kerge äri. Aga järglaste edukus- see on uhkus ja rõõm kasvatajale!

Artikkel ajakirjast "Dogs in Canada"

Artikkel ajakirjast "Dogs in Canada"

Artikkel ajakirjast "Dogs in Canada"